

PREMISELE ADEVĂRULUI ISTORIC*

CORNELIU COPOSU**

Realitatea istorică, cu infinita ei complexitate, nu este prea ușor de consemnat, în adevărul ei absolut. Cronicarii onești ai evenimentelor se străduiesc să construiască o imagine cât mai apropiată de această realitate, sprijinindu-se pe o documentare cât mai completă și cât mai exactă și pe mărturiile de tot felul care le stau la dispoziție. O condiție esențială a elaboratelor serioase de istorie este înregistrarea faptelor așa cum s-au petrecut, fără interpolări, fără ablațiuni și fără mistificări. Concluziile trebuie să fie subsecvente faptelor înregistrate și nu apriorice. Adevărul istoric nu poate fi subordonat consemnelor determinate de oportunitate. Prezentarea trunchiată a evenimentelor, denaturarea sau falsificarea lor constituie delictul infamant de înaltă trădare a istoriei. Încercarea de comprimare sau dilatare a fenomenelor, pentru a fi constrânse să intre într-un tipar prefabricat, este o infracțiune științifică de gravitate excepțională. Utilizarea unei asemenea metode condamnabile nu poate fi justificată nici de interesele propagandistice, nici de anumite consemne, instrucțiuni sau dispoziții, date de foruri interesate, care îndrăznesc să degradeze istoria, până la nivelul arsenalului demagogic de mistificare, menit să inducă în eroare opinia publică.

În seara zilei de 23 august 1944, orele 22,30, o Proclamație a regelui Mihai (redactată în după-amiaza aceleiași zile de către Grigore Niculescu Buzești) anunța, de la posturile românești de emisiune radiofonică, mult așteptatul eveniment crucial: „Dictatura s-a prăbușit și cu ea încetează toate asupririle!“.

Se prăbușise dictatura militară a mareșalului Antonescu, a treia în ordine subsecventă; cele anterioare și anume cea de doi ani a regelui Carol II și cea de patru luni antonesciano-legionară fuseseră dislocate de regimurile succesoriale, iar promotorii lor fugiseră peste hotare. După șase ani de tiranie, împletită cu opreliști de tot felul, vreme în care voința națională nu s-a putut manifesta și nici gândirea liberă nu s-a putut valida, poporul român, refractar silniciei și iubitor de libertate, marca, prin adevăratele lui umaniste la răsturnarea opresiunii, dorința lui

* În anii '80 ai secolului trecut, în ultimul deceniu comunist al istoriei noastre, Corneliu Coposu făcea să ne parvină, lui Ioan Scurtu și mie, prin regretatul Octavian Ghibu, rândurile de mai jos. Le păstrăm ca pe o relicvă de suflet. Și astăzi le păstrez la fel, împărtășind și cititorilor revistei noastre gândurile unui mare român despre meseria noastră. (*Ion Bulei*)

** Om politic român (1914-1995), președinte al Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat (1990-1995), senator, lider al opoziției din România postcomunistă; fost deținut politic sub regimul comunist.

fierbinte de a trăi liber și nestingherit și de a-și continua drumul drept străbătut de adevărata lui istorie, de atâtea ori întunecată de vicisitudinile destinului.

Războiul din răsărit, în care neamul românesc (dornic să se oprească pe Nistru, la marginea stăpânirii lui îndreptățite) fusese împins, împotriva voinței sale, alături de dușmanii de ieri — se sfârșise; dar suferința și sacrificiile românești își urmau cursul, reclamate de un război, înțeles și consimțit de popor, împotriva celor care, decretați până atunci „aliați“, erau adevărații lui inamici. A venit apoi pacea mult așteptată, care trebuia să însemne un început de normalizare, dar care alături de perspectivele senine oferite unora s-a soldat cu frământări și învălmășeli de rău prevestitoare pentru alții. Cronica faptelor contemporane — poate pe alocuri încorsetată de veleități efemere — s-a menținut o vreme pe drumul onestității obiective. Apoi a urmat epoca învolburată a exceselor, în care dorințele aprige de inovații și schimbări revoluționare n-au ferit nici istoria neamului românesc de nedreptăți și silnicii. S-a crezut că poate fi retușat și trecutul inamovibil, înlocuindu-se ceea ce a fost cu ceea ce ar fi fost de dorit să fie.

Trecutul glorios și viteaz al acestui neam greu încercat a fost condamnat și aruncat în groapa obscurantismului nevolnic. Figurile mari ale istoriei au fost smulse din cărți și din amintiri și înlocuite cu mărunte și neconcludente „explicații dialectice”. Situația netrebnică de țară învinsă (căreia i s-a refuzat o cobeligeranță de necontestată eficacitate), prezența învingătorilor antrenați de expansiune, dar mai cu seamă de zelul desgrădit al lichelelor idolatre, convertite peste noapte la devotament și servilism interesat — au constrâns pe cei aruncați de furtună în creștetul orânduirii să abandoneze pravilele noastre și să copieze, cu sânguință de școlari silitori, și ce a fost bun, dar mai cu seamă ce a fost rău dintr-o zbuciumată experiență, de multe ori nepotrivită așezămintelor noastre, întotdeauna străină de firea, obiceiurile și interesele noastre. Atunci ne-am îndepărtat de tradiție în practicile noastre, iar în scrierile noastre ne-am îndepărtat de adevăr. Atunci ne-am despărțit, unii cu ostentație și alean, dar marea mulțime cu strângere de inimă, de cele mai alese energii naționale, de o bună parte a patrimoniului strămoșesc, de Mihai Viteazul, de Avram Iancu, de cei opt sute de mii de eroi, de Eminescu și Blaga, de câți alții și de câte altele și i-am azvârlit pe toți și le-am lepădat pe toate în pubela reziduurilor imperialiste și reacționare. Ctitorii de țară au fost etichetați uzurpatori și iubitorii de mulțimi au fost denunțați ca dușmani ireductibili. Aceasta era pe vremea când la noi se imitau cu fidelitate pioasă fazele de mult depășite ale tatonărilor făcute de alții și în alte condiții, cu multe decenii în urmă; când în istoria noastră operau nestingherite măturoaiele zise ideologice ale cohortei de pseudoistorici ai lui Roller, cu rețete împrumutate de la faimosul satrap Pokrowski, ale cărui inepții încetaseră să fie la modă chiar și în țara lui.

În cele din urmă s-a ajuns și la concluzia că e mai bine să vorbim cum ne e portul și să ne purtăm după vorba noastră, după pravilele noastre și după înțelepciunea cronicarilor noștri, iar nu după interesele și vrutele altora. Rând pe rând s-au îndreptat după legea românească niște nesocotite directive, aiurea iscodite și scornite de oameni fără judecată, cum că noi nu din romani și daci ne-am trage, ci am fi amestecătura altor ginți; că am fi descins pe meleagurile pe care fiin-

țăm deodată cu vremea după ce alți venetici au cuprins spațiile pe care le socotim moștenirea noastră; că am fi fost cuceritori nedrepti și lacomi de moșii străine; că am nutrit porniri de subjugare a unor nații rătăcite printre noi; că neamurile pe care le-am oploșit și adăpostit cu înțelegerea și omenia noastră cunoscută și-ar putea desface așezările în care i-am îngăduit, de țara noastră, spintecându-o; că pe plaiurile noastre sunt prea puțini oameni adevărați care vegetează într-o învălmășală de fasciști; și câte alte năstrușnicii, care nu erau urnite din capete românești.

A trebuit să vină, cu nou îndreptar, căpetenia statului, și să poruncească celor năimiți că „Istoria trebuie să pornească de la analiza științifică a realității și să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după criterii de conjunctură și nu după nevoile politice de moment, ci în conformitate cu adevărul absolut“. Și încă poate că mai sunt unii care cred că este vorbă doar de o îndrumare de formă pe care o pot interpreta după placul lor! Indicația a început, deocamdată, să fie respectată, cu oarecari excepții și tergiversări, în elaboratele de istorie care au în obiectiv vremurile mai vechi. În ce privește tratarea subiectelor de istorie contemporană, se procedează cu o încetineală penibilă și cu o oarecare teamă, izvorâte, probabil, din prea îndelungata deprindere de a se scrie pe hârtie... liniată. Cel puțin această impresie o degajează ultimele lucrări de istorie apărute la noi.

Cert este că s-a dat dezlegare oamenilor să-și iubească țara și să-și cinstească înaintașii și s-a dat slobozenie condeierilor să scrie, nu basme zălude, pe placul străinilor și pe calapodul alchimiștilor de ideologii, ci adevărul curat, chiar dacă ar isca supărări în tabăra dogmaștilor. Iar celor care întocmesc cărți de istorie li s-a permis să pornească de la faptele reale și să le înscrie limpede, așa cum s-au desfășurat, fără înflorituri și fără adăugiri, dar și fără să tăinuiască întâmplările care nu se potrivesc cu planificarea. Căci este cinstit și drept să pornești de la fapte și să le talmăcești nepărtinitor, iar nu să încropești mai întâi vadul neclintit al concluziilor și apoi să înghesuiești în el faptele care i s-ar potrivi, nesocotind pe celelalte, sau, mai rău, să cioplești cu viclenie evenimentele, ajustându-le ca să fie măsura deslușirilor dinainte stabilite.

Prestigioasa noastră școală de istorie numără o seamă de buni patrioți și cărturari de seamă, care țin la demnitatea lor și respectă deontologia cronicărească, de la onestitatea cărora opinia publică așteaptă o istorie adevărată.